

Menningargrunnurin 10 ár á baki:

Menning av ídnaði neyvt knýtt at loysn á spurninginum um rakstrarlán

— Í fyrstu syftu eigur hetta helst at verða gjørt við viðkan av láni- og veðhaldsheimildum Menningargrunnsins, sigur Nevndin í Menningargrunninum.

Menningargrunnurin kann í ár halda sín 10 ára føðingardag. 26. juni vóru liðin 10 ár síðani, at lögtingslóg um menningargrunn fyrri ídnað, handverk og tænastufyrirtekur varð samtykt.

Í hesum sambandi hevur Menningargrunnurin givið út ein faldara, har greitt verður frá virki grunnins hesi seinastu 10 árin. Í faldaranum er eisini frágreiðing og ársroknskapur frá 1982/83. Vit loysa okkum at prenta nákað av hesum tilfarinum.

Menningar- grunnurin settur á stovn

Tær mongu nýggju verkætlanirnar fyrst í 1970-árinum, tøvandi arbeiðspláss á byggunum, tøvandi virkisútbúgving og tøvandi møguleikar fyrri vorumenning, upplæring, kanning, uppbyggjarkredittin o.s.f. sannferdi menn um, at Føroyar máttu hava ein sjálfstøðugan »Menningargrunn«, ið kundi veita stuðul til omanfyri nevndu virkisøkir og onnur, ið ídnaðargrunnurin ikki fevndi um.

Ein ávisur flokkur á tingi hevði longu í 1970 skotið upp at seta eitt »Ídnaðarmálaráð« av ið hevdshættinum vinnuvinnu, ið skuldi geva lögtingi og landsstýri tilmæli í málum, sum m.a. nevnt frammanfyrri. Hóast góða undirtøku frá flest øllum vinnulívsfeløgum, vann hetta uppskot tó ógjørt fram.

Sami flokkur setti so í 1972 fram uppskot um

stovnstetning av einum nýggjum grunni til frama fyrri ídnaðarmeningina. Hesin grunnur skuldi m.a. veita upp til 20% í rentufrið studningsláni til ilögur i nýggj og verandi virkir og somuleiðis rakstrarstudningslán til virkir, ið byrjaðu framleiðslu, ið ikki áður hevði verið roynd í Føroyum.

Ein ídnaðarnevnd, vald av lögtinginum, sendi so uppskot til ídnaðarfelagið til ummælis.

Arbeiðið við álitinum um stovnstetning av Menningargrunni varð ógvuliga drúgt, men tá so álitið var liðugt visti tað seg, at tað varð væl móttikið bæði av lögtinginum og landsstýrinum, og longu 26. juni sama ár varð lögtingslóg um »Menningargrunn fyrri ídnað, handverk og tænastufyrirtekur« einvuleiki.

Í endamálsgrein grunnins stendur:

Endamál grunnins er at veita hjálp til fremjan av atgerðum, ið kunnu skapa bata fyrri ídnað, handverk og tænastufyrirtekum, eitt nú:

1. Veitan av uppbyggjarkreditt
2. Veitan av útflutningskreditt ella útflutningsveðhaldi.
3. Veitan av rentustudningi
4. Veitan av studningi til upplæring, granskning og vorumenning.
5. Veitan av hjálp til marknaðarkanningar, útflutningsstudning o.l.
6. Veitan av hjálp til mennan á serligum støðum
7. Veitan av láni og/ella studningi til iskoysiløgu, fíggiar og rakstur av ný-

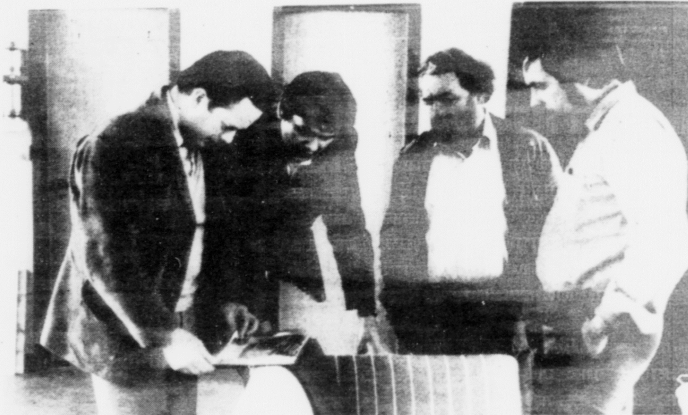
stovnaðum virkjum og umskipan av verandi til broyttan marknað o.t.

Í álitinum sum lögtingsins ídnaðarnevnd gjørdi, stendur millum annað:

Fyrri at fáa Menningargrunnin so fjølbroyttan og líðiligan sum gjørligt hevur Føroya ídnaðarfelag sett uppskot fram um, at sjálf lógin bert fevnir um fyriskipanir til stovnan av grunninum, vanlig høvuðsendamál, roknskap og nevnd v.m., meðan allar fyriskipanir viðvíkjandi ávisum evnum verða at taka við i viðtøkunum fyrri grunnin. Á henda hátt fáa vit tann fyrirum, at grunnins virki altíð kann laga seg eftir støðini, sum hon er i dag, við tað at nýggj átrodskandi mál kunnu takast við i arbeiðsøki grunnins, og at onnur ikki longur tíðarhóskandi mál kunnu ganga út.

So við og við vóru fleiri virkir sett á stovn, soleiðis at tað nú eru o.ú. 650 virkir. Fyrri at virkini kunnu fáa eina lagaliga inngoyringartíð, hevur grunnurin veitt fleiri og fleiri rakstrarlán. Trupulleikar at fáa munagóða rakstrarlán i bankunum hevur altíð verið ein av størstu meinbogum føroyska ídnaðarins. Tað kundu verða verkætlanir sum eru nokk so ivasamar og kanska »kredittverdigheitin« ikki er nóg góð eftir einum bankasjónarmiði. Hetta stillar stør krav til grunnin um fíggiar av rakstrinum, ikki minst nú aling av fiski og skeljadjórum er komin undir grunnins regi.

I dag heimila víðtøkur Menningargrunnsins einans at veita rakstrarlán úr

Vit siggja her Niclas Foldbo, formannin i Menningargrunninum, Martin Djurhuus, skrivara og Ova Michelsen, nevndarlim. Teir eru her á vitjan á Møblavirkinum hjá Bergi Wardum, sum er farin undir framleiðslu av møblum.

grunninum til virkir, ið byrja framleiðslu, ið áður hevur verið óroynd í Føroyum. Hetta hevur við sær, at i tíðum, sum hesar vit eru i nú, við høgari inflatión og harðari kapping, verður ofta nærur ógjørligt hjá teimum eldru virkjum at megna kappingina, og tey krav tíðin setur til tænastur v.m.

Ein áhaldandi menning av ídnaðinum er sostatt neyvt knýtt at einari munagóðari loysn á spurninginum um rakstrarlán. I fyrstu syftu eigur hetta helst at verða gjørt við viðkan av láni- og veðhaldsheimildum Menningargrunnsins, so sum eisini er skotið upp i ídnaðarálitinum.

Tað kann ofta tykjast, einahelt fyrri uttanfyristandandi, sum um nevnd grunnins er farin ov langt út i eitt projekt, við stuði til marknaðarkanningar, rakstrarlán o.s.f., tó metir nevndin at hetta er i tráð við tað, sum vinnulívs menn og teir menn sum gjørdur uppskot til stovnstetning av grunninum, høvdu i huganum. Hetta er eisini i tráð við tað teir siga i ídnaðarálitinum.

Ein ídnaðarfremjandi politikkur kann vera meira ella minni generellur ella selektivur. Tað ber til at gera reglur og skapa møguleikar, ið eru eins fyrri allar ídnaðarfyrirtekur, ella tað almenna kann royna at geva serstøkum ídnaðargreinum ella virkjum serliga lagalig kor.

Tann fyrri møguleikin er betur i tráð við tað liberalistisku grundhugsan, ið føroyski búskapurin er bygður á, og skuldi sambært hesa hugsan givið tað bestu trygdina fyrri at tað verða tey mest lønandi tiltøkini, ið verða sett i verk. Hinvegin kann hugsan, at eitt virki ella ein vinnugrein kunnu hava slíkan týðning fyrri

Framhald á síðu 12

Fiskaaling

Nevnd grunnins metir, at tað eigur at vera farið varliga fram tá talan er um fiskaaling. I seinasta enda er hetta sjálvandi ein prisspurningur, so framleiðslukostnaðurin er sjálvandi eisini avgerðandi. Uppá llongri sikt kann ein betri marknaðarføring kanska skapa øktan marknað.

Ein av fyrirumunum við alisfiski er, at vit kunnu selja til marknaðin alt árið, móttsett til villaksin sum bert kann veiðast ávisar tíðir av árinum.

Nógvir alarar seta smolt út um várið og slakta i oktober/november. Henda konsentreraða slakting hevur ført til lágar prísir og trupulleikar við at selja i hvørt fall hvat viðvikur síl. I Føroyum er møguleiki fyrri at hava fiskin i sjónum alt árið, og skuldi tí verið møguleiki fyrri, at slakta sil aðrar mánaðar i árinum enn oktober/november.

Menn hava tianverri ofta lyndi til at selja fiskin har vøxturin er størst. Hetta førir ofta til likvitetstrupulleikar, sum grunnurin ikki hevur heimild til at veita stuðul til. Grunnurin hevur bert heimild til at veita rakstrarlán og veðhald tvey tey fyrstu árin. Fyrri at kunna slakta alt árið, má tann einstaki alarin ganga við til at slakta aðrar tíðir, enn har tað gevur besta vøxturin. Prísurin má so kompensera fyrri mistan vøxtur. Hervið stabiliserar alarin prísin uppá longri sikt. Ein kort-siktaður vinningur við høgum prís-um eitt ár, kann óðileggja møguleikarnar fyrri stabiliteti. Marknaðurin má røkjast i góðum sum i vána tíðum, skulu vit fáa eina stabila avreiðing. Til at fáa stýring av slaktingini og smoltframleiðsluni, mugu alararnir fáa eitt samarbeiði i lag.